

23. oktober 2018

J. nr. 06.02.10P19-0002

Projektredegørelse for ansøgning om restaurering af Øle Å ved Ågård vandmølle (ROS-701)

Bornholms Regionskommune, Center for Natur, Miljø og Fritid, ansøger hermed om et vandløbs restaureringsprojekt, der omhandler fjernelse af en faunaspærring i Øle Å ved Ågård på ejendommen; Bukkevadsvejen 8, 3720 Aakirkeby, matrikel 36a, Pedersker. Ejendommen er ejet af Hans Otto Munch. Ansøgningen bygger på en forundersøgelse foretaget af Niras.

Restaureringsprojektet er en indsats under den statslige Vandområdeplan for Bornholms Regionskommune (2015-2021).

Ågård

Ved Ågård opsamles vandet fra Øle Å i en mølledam, som er afgrænset af en dæmning med en sluse til vandmøllen. Slusen til møllen er utæt og en del af vandet siver ud til møllen, som ikke har været i funktion siden 1958. Både mølledammen, dæmningen og vandmøllen udgør en faunaspærring for opstrøms og nedstrøms migrerende fisk.

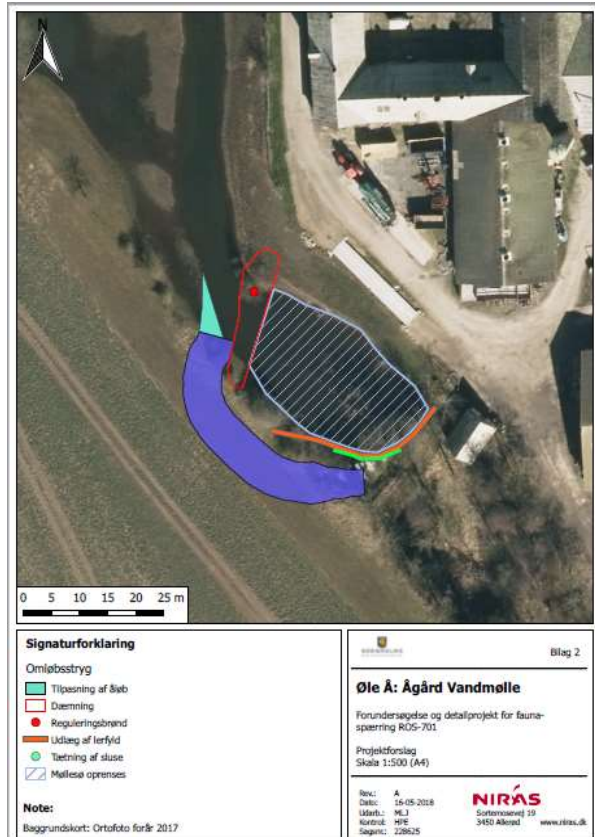
Formål

Formålet med projektet ved Ågård er, at etablere et nyt omløb, så Øle Å føres uden om mølledammen, der pt. virker som en faunaspærring for bl.a. migrerende fisk. For at lede Øle Å til omløbet og holde vandet i mølledammen, etableres der en ny dæmning opstrøms. Nedstrøms eksisterende dæmning stabiliseres og tættes. En brønd tilknyttet den nye dæmning har et ind- og udløbsrør, som bevirker, at der vil tilføres vand til mølledammen, når der er højt vandspejl. Ved at lede hovedparten af vandet fra Øle Å uden om mølledammen, gennem et omløbsstryg, vil der opstå mere stabile fysiske forhold for vandløbets dyr og planter og gode betingelser for migrerende fisk.

Projektet

Ansøgningen omfatter følgende (for nærmere beskrivelse, se forundersøgelsen):

Følgende billeder viser hhv. de eksisterende forhold ved Ågård Vandmølle (billedet til venstre) og det ansøgte projekt (billedet til højre):

Oprensning- og tætning af mølledammen:

- Mølledammen oprensnes og begrænses til et mindre areal, som tætnes
- Oprensning af sediment til kote 29,7 m (i alt ca. 500 m³)
- Oprensning til fast bund, hvor dæmningen skal etableres
- Afgravning af søens bredder med anlæg 1:5
- Oprenset materiale udplaneres på dyrkningsjord i et lag på max 15 cm vest for Mølledammen
- Etablering af 1 m lerfyld langs bagsiden af den eksisterende dæmning (33 m)

Renovering af eksisterende dæmning:

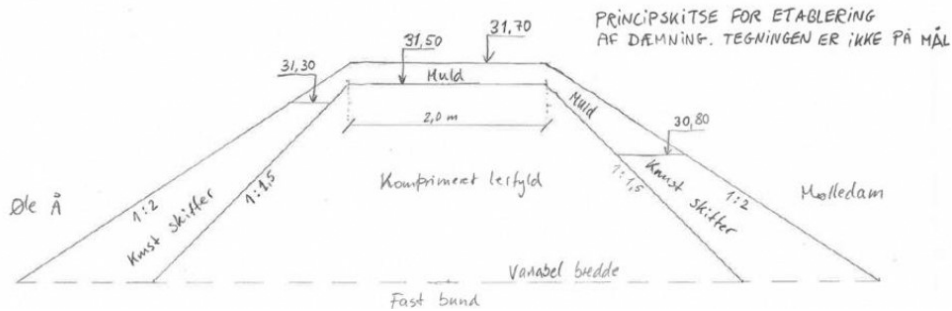
- Eksisterende betonekant brydes ned og køres bort
- Stenvæggen genopbygges (ca. 12 m)
- Støbning af ny overside til kote 30,8 m
- Etablering af forsænkning til kote 30,55 m, bredde 1 m og anlæg 1:3 (overløbskant)

Tætning af eksisterende dæmning:

- Langs bagsiden af eksisterende dæmning indbygges et lag af lerfyld
- Der indbygges et 1 m tykt lag ler på indersiden af dæmningen (ikke højere end kote 30,7 m)

Etablering af ny dæmning:

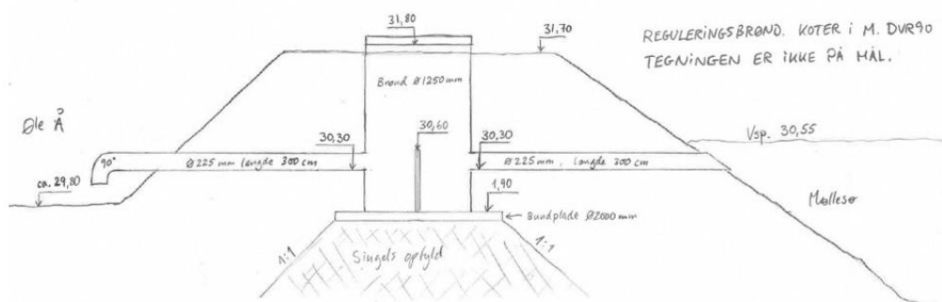
- Dæmningens etableres skråt på det nuværende løb for at lede vandet mod stryget (figur 1)
- Dæmningen dimensioneres efter et vandspejl på ca. 31,45 m DVR 90 (største afstrømning Øle Å)
- Lerfyld udlægges og indbygges i et lag af 0,2 m
- Indbygning af jord med 0,5 meter overbredde ift. den endelige dæmning
- Dæmningens top: 31,70 m DVR 90. De øverste 0,2 m består af muldjord
- Lerkernens krone etableres i kote 31,5 m

Figur 1: Principskitse for etablering af dæmning.

Etablering af brønd:

- Der etableres en 1250 mm betonbrønd (figur 2) til at regulere vandstanden i mølledammen
- Oven på brøndbunden sættes en brøndring på 1000 mm
- Brønden tilsluttes ind- og udløbsledning med en godkendt fleksibel samling
- Jorddækningen omkring brønden skal være vandret 1 m ud fra brønden
- Brønden sluttes til 10 cm over terræn med en dæklade
- Indstøbing af et overfalset dæksel på 800 x 1000 mm (vandbestandigt aludørkplade, belastning 2kN).
- Dæksel skal have håndtag, sikkerhedsrist, hængelåsebeslag og sikkerhedslågstøtte
- Etablering af en overløbstærskel i brønden (plankeskod som søvand bestandigt aluminium)
- Rammen til plankeskod er i rustfrit stål og 1500 mm høj
- Overkanten af øverste planke skal være i kote 30,6 m (der vil dermed løbe vand i Mølledammen, når vandspejlet i Øle Å overstiger 30,6 m)
- Indløb i brønden foregår via 225 mm sort PE100 PN6 ledning med 90 grader bøjning, bukket vendes nedad
- Afløb til brønden udføres med 225 mm sort PE 100 PN6 ledning. Ledningen skæres i smig, så den følger dæmningen.

Figur 2. Principskitse af vandstandsregulering.

Etablering af omløbsstryg

- Øle Å føres uden om mølledammen
- Etablering af omløb (46 m, gns. 30 % fald), der løber på ydersiden af dæmningen
- Omløbsstrygets mål: Bundbredde 4 m, skråningsanlæg 1:1, spidsbundet profil, kote 1,5
- Omløbets høller har følgende mål: Længde 1-2 m og ingen fald
- Bundkote i starten af stryg: 30,45 m DVR 90 og kote 29,7 m ved udløbet
- Der afgraves 150 m³ jord og 350 m³ skiffer i forbindelse med etableringen af omløbsstryget
- 25 m³ muld og 30 m³ skiffer udlægges på dæmningen
- Der lægges en stenblanding på omløbsstrygets bund og sider (0,5-0,75 m)
- For at tætte bunden, udlægges også 20 cm finere grus oven på stenblandingen (Ø 1-16 mm)

Sluse ved Mølle:

- Slusen incl. karm udskiftes og fuger i stensætningen renoveres.

Natur- og miljømæssige forhold

Øle Å er et mellemstort vandløb, der starter som afløb for Ølene, nordøst for Povlsker plantage. Vandløbet passerer igennem en ådal. Vandløbet rummer regulerede strækninger og 2 opstemninger, som gør det vanskeligt for fisk at passere. Opstemningerne er hhv. ved Ågård midt i vandløbet og ved Slusegård nær udløbet. Den øvre del af vandløbet er i høj grad udsat for sommerudtørring. Vandløbet er privat.

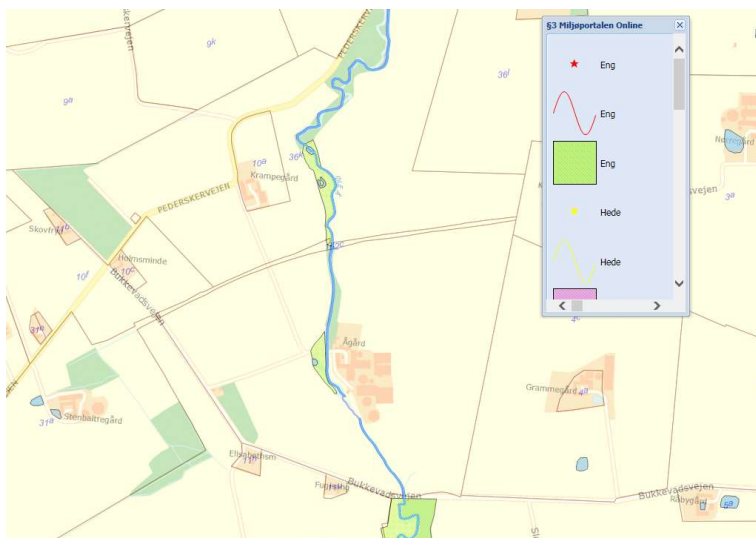
Ved Ågård er der ved opstemningen, et underdimensioneret omløbsstryg, som kun fungerer ved høje vandføringer. Nedstrøms Ågård øges vandføringen lidt, og der er fine fysiske forhold. Bunden er gruset-stenet og der er mange skjul for smådyr.

Af Miljøportalen fremgår det, at projektstrækningen af vandløbet er en typologi 2 vandløb samt at vandløbets nuværende økologiske tilstand er ringe. Denne indplacering skyldes, at den økologiske tilstandsklasse for fisk er ringe. Tilstandsklassen for smådyr (DVF1) er god (klasse 5) Der er ikke foretaget en vurdering af tilstanden for planter. Vandløbet er underlagt et miljømål om god økologisk tilstand. Det forventes, at fjernelse af spærringen vil medføre, at Øle Å, kan opnå minimum god økologisk tilstand på sigt.

Ved de seneste fiskeundersøgelser, udført af DTU Aqua i 2013, blev observeret en høj tæthed af ørredyngel nedstrøms Ågård Vandmølle ved Bukkevad Bro (194 stk. ørredyngel). Der sås også en høj tæthed af ørredyngel længere nedstrøms. Ved Kølleregård og nedstrøms, blev der også registreret bæklampret

Beskyttede naturtyper, Natura 2000 og beskyttede arter

Øle Å er omfattet af Naturbeskyttelseslovens § 3. Der er ligeledes en naturbeskyttet eng tilstødende vandløbet ved Ågård, samt beskyttede enge op og nedstrøms (se figur 3). Kommunen skal således vurdere, om projektet bevirker en tilstandsændring i hhv. vandløbet og engen og om der skal gives en dispensation for dette.

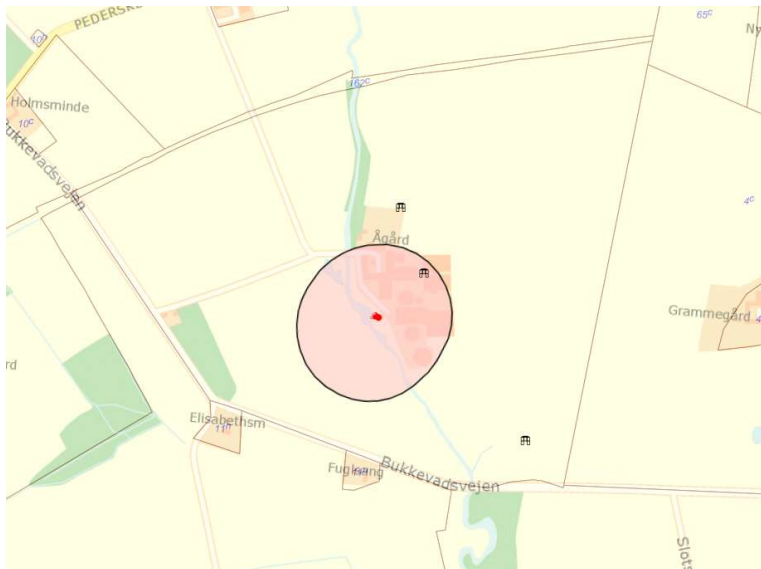
Figur 3: Kortet viser de områder, som er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 (Miljøportalen Online).

Der er ikke kendskab til forekomst af beskyttede arter indenfor eller i nærheden af projektet.

Der er ingen Natura 2000 områder i tilknytning til projektstrækningen af Øle Å. Nærmeste Natura 2000-område er nr. 188 – Dueodde og Habitatområde H164, der ligger 3,5 km fra projektstrækningen.

Fredninger

Projektet foregår inden for et fredet område med hhv. en fredet stenbro og en vandmølle (se figur 4). Der er en beskyttelseszone på 100 meter omkring de fredede objekter. Hverken vandmøllen eller stenbroen vurderes at blive berørt af projektet.

Figur 4: Figuren viser fredede objekter i projektområdet (rød plet: Vandmøllen, sort plet: Stenbro) og områder (Miljøportalen online).

Der kan først tages endelig stilling til ansøgningen, når eventuelle dispensationer efter anden lovgivning foreligger.

Overskydende jord

I forbindelse med etablering af omløbsstryget, vil der blive afgraved 150 m³ jord, som primært er muld, hvoraf 25 m³ lægges ud på dæmningen. Det resterende parti skal køres bort. Etableringen af omløbsstryget vil forudsætte en knusning/bortgravning af 350 m³ skiffer. 30 m³ heraf udlægges på dæmningen. Det resterende parti køres bort.

Overskydende jord mv. fra projektet skal borskaffes jf. kommunens retningslinjer. Bemærk herunder, at deponering af jord i områder, der er beskyttet af Naturfredningslovens § 3 ikke er tilladt, heller ikke på privat grund.

Forventet effekt

Projektet vil føre til fuld passage for opstrøms migrerende havørreder og vil desuden fjerne risikoen for, at nedstrøms migrerende havørreder og ørredsmolt, vil blive fanget i mølledammen. Projektet vurderes til at give fuld målopfyldelse ved at skabe fri faunapassage

Økonomi

Kommunen har ansøgt og fået tilsagn om tilskud til gennemførelse af vandløbsrestaureringen hos Landbrugs- og Fiskeristyrelsen. Projekttilskuddet udgør 100 % af de godkendte tilskudsberettigede udgifter. Tilskuddet består af 34 % midler fra det Europæiske Hav- og Fiskerifond og 66 % midler fra Miljø og Fødevarerministeriet

Tidsplan

Anlægsarbejdet forventes udført i en tør periode i 2019 eller 2020, når tilladelser fra myndigheder samt tilsagn og erstatning til lodsejer foreligger. Projektet forventes afsluttet i 2019/2020.

Høring og afgørelse

Der er jf. Vandløbsloven, 8 ugers høringsfrist på vandløbsrestaureringsprojekter.

Bemærkninger eller indsigelser skal være modtaget af kommunen senest den: **25. december 2018.**

Hvis du har spørgsmål eller bemærkninger til projekterne, bedes du indsende disse til nmf@brk.dk eller til Center for Natur, Miljø og Fritid, Skovløkken 4, 3770 Allinge, att. Vandløbsmedarbejder; Tine Kent Egedal.

Når høringsperioden er slut, vil Center for Natur, Miljø og Fritid tage endeligt stilling til projekterne. Når afgørelsen foreligger, er der 4 ugers klagefrist for personer og organisationer, der har væsentlig interesse i afgørelsen.

Center for Natur, Miljø og Fritid.